

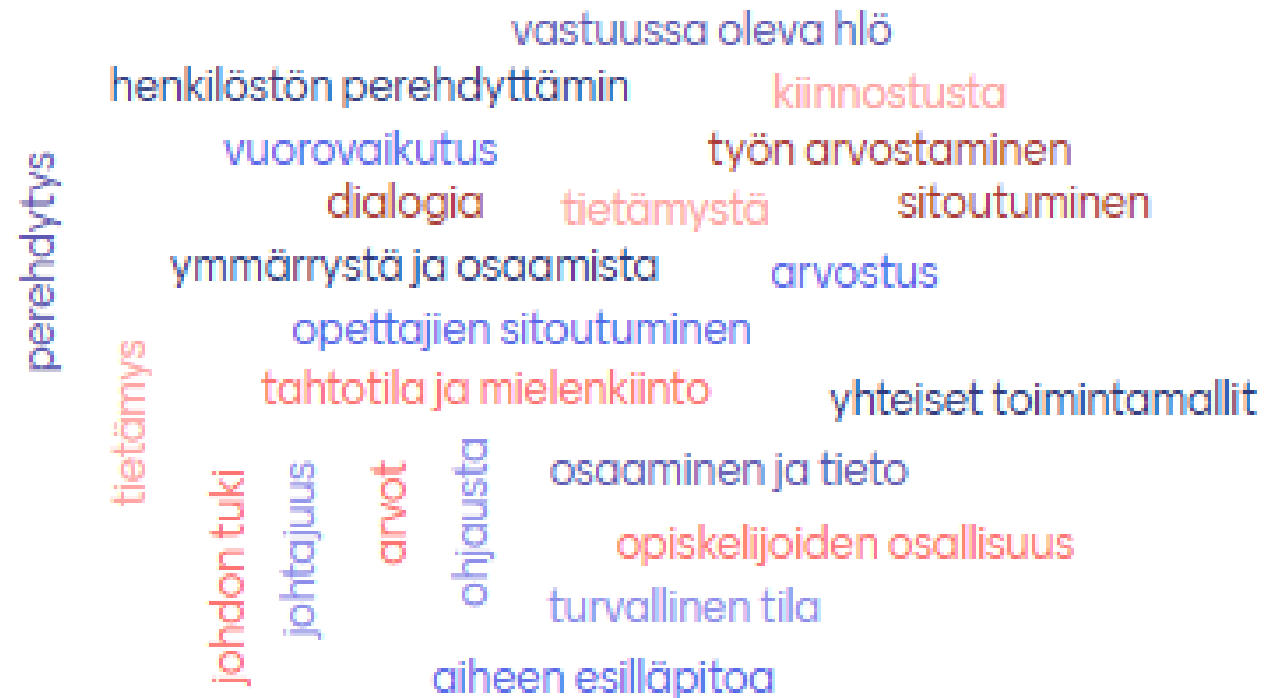
Intoa ja ideoita yhdenvertaisen oppilaitoksen rakentamiseen

Yhdenvertaisen koulun rakentajat –hanke, Plan International Suomi

14.5.2025

Plan International FLNO

Mistä aineksista toimiva yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyö oppilaitoksissa koostuu? Mitä tarvitaan, jotta saadaan muutosta aikaan?

Turvallisemman tilan periaatteet

Ole avoin.

Kunnioita.

Tunnista
oletuksesi.

Kannusta.

Ota vastuu.

Rentoudu!

Tänään tulossa

13.00–13.20	Virittäytyminen
13.20–14.15	Sanni Virtanen: Tasa-arvoisia liikkeellelähtöjä + ryhmäkeskustelu
14.15–14.30	Tauko
14.30–15.15	Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyön hyvät käytännöt oppilaitoksissa
15.15-15.45	Ryhmissä: kokemusten jakaminen, onnistumiset ja haasteet
15.45-16.00	Loppujäähdyttely

- **Lasten oikeuksia ja tasa-arvoa edistävä järjestö**
- Plan International toimii yli **70 maassa**
- Työn keskiössä etenkin haavoittuvimmassa asemassa olevien **tyttöjen aseman parantaminen.**
- Suomessa mm. **globaalikasvatusta, nuorisotyötä ja vaikuttamistyötä.**

Mikä Plan International Suomi?

Globaalikoulu

- Plan International Suomen Globaalikoulu tarjoaa tukea opetussuunnitelmien mukaiseen **globaalikasvatukseen**.
- **Kouluvierailuja**, opettajien ja kasvattajien **täydennyskoulutuksia** ja **opetusmateriaalia**
- Teemoina lapsen oikeudet, kestävä kehitys, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo
- <https://www.globaalikoulu.net/>

Miksi yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyötä?

A large, thick yellow arrow that starts from the top right and curves around to point towards the main text.

Missä nyt mennään?

- Monet nuoret kokevat oppilaitoksissa syrjintää ja häirintää, etenkin erilaisiin näkyviin vähemmistöihin kuuluvat – sekä nuoret itse että oppilaitosten henkilökunta toimivat syrjivästi, tahallaan tai tiedostamattaan (Kouluterveyskysely 2023, Amisbarometri 2024)
- Lähes kaikissa perusopetuksen ja 2. asteen oppilaitoksissa on yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma, mutta niiden laatu vaihtelee paljon (OPH:n webinaari Sanoista tekoihin - tasa-arvo ja yhdenvertaisuus 31.1.2024)
- Polarisaatio näkyy yhteiskunnallisessa keskustelussa, politiikassa ja somessa, oppilaitoksissakin

Mitä nuoret toivovat?

”Nuoret kaipaavat aikuisilta tukea ja kannustusta omiin unelmiinsa.”

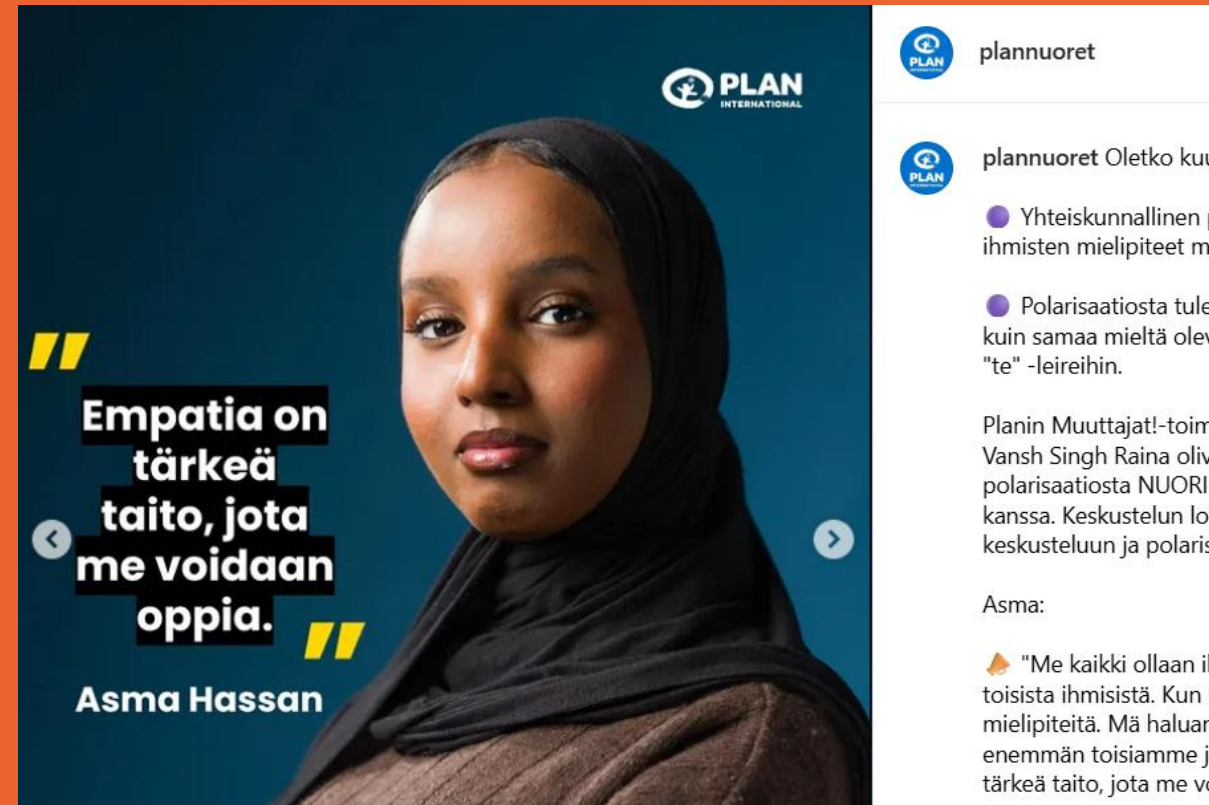
”Kun vasta tulin Suomeen -- siellä oli se opettaja, sain häneltä yksilöllistä opetusta, paljon tukea ja siitä tuli hyvä fiilis.”

”Mulla oli niin tukala olla tilaisuudessa, jossa oli rasistista huutelua, kuunnella että joku joutuu itse pitämään puolensa. On yksin kokemansa kanssa ja sen jälkeen. Järkyttävää, jos saan edes millin kiinni siitä voimattomuudesta.”

OM 2023. ”Kukaan ei synny vihaamaan”. Nuorten dialogit rasismista ja syrjinnästä

Mitä tehdä polarisaation ehkäisemiseksi? Nuoret vastaavat

- Asma Hassan: ”Ymmärtää enemmän toisiamme ja löytää meitä yhdistäviä asioita”
- Dristi Aryal: ”Täytyy alkaa kuuntelemaan enemmän toisiamme ja olla tietoisesti uteliaita muita ihmisiä kohtaan”
- Vansh Singh Raina: ”Pitää miettiä kriittisesti ja reflektiivisesti, että milloin te itse osallistutte polarisaation lisäämiseen ja vähentämiseen”

Ks. <https://www.instagram.com/plannuoret/>

Sanni Virtanen: Tasa-arvoisia liikkeellelähtöjä (alustusdiat vain webinaarissa mukana olleille)

Jutellaan!

Keskustellaan 4-5 hengen ryhmissä 10 min. Mitä ajatuksia Sannin alustus Ruusuvuoren koulusta herätti

- Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyön onnistumista **mahdollistavista** asioista?
- Yv- ja ta-työn onnistumista **estävistä/hidastavista** asioista?
- **Lasten ja nuorten toimijuudesta** yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämisessä?

Tauko 15 min

Yhdenvertaisuus- ja tasa- arvotyön hyviä käytäntöjä oppilaitoksissa

Lisää esimerkkejä arjesta

Opettajista muutosagentteja!

- 2 opettajien täydennyskoulutushanketta: **Yhdessä kohti yhdenvertaista koulua (2022-2024)** ja **Yhdenvertaisen koulun rakentajat (2023-2025)**
 - Koulutuskokonaisuus, jossa 3 lähi-/verkkokoulutuspäivää n. 1 kk:n välein + itsenäistä työskentelyä, sis. pienen kehittämissuunnitelman omassa työssä
 - Tietoa ja työkaluja kehittää oppilaitoksen toimintakulttuuria ja pedagogiikkaa yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa tukevaksi
 - Tutkimustietoa, ammatillisen roolin pohdintaa, vertaisoppimista ja -tukea sekä pedagogisen toiminnan kehittämistä tekemällä oppien
 - Koulutusteemat: yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyö ja –suunnittelu oppilaitoksissa, sukupuolitietoinen kasvatus, normikriittinen ja antirasistinen pedagogiikka, sateenkaarinuorten kohtaaminen

Mitä käytännössä kokeiltiin? 1/9

Opetussisällöt

- [Normeihin liittyvä suunnistus](#)/kävely oppilaitoksessa (myös osana turvakävelyä) tai [etuoikeuskävely](#)
- Museon tasa-arvotemaiseen työpajaan osallistuminen
- [Oppimateriaalien tarkastelu normitietoisesti](#)
- Ulkopuolisten tahojen (paikalliset järjestöt ja hankkeet) vetämiä oppitunteja ja työpajoja [rasismista](#), antirasismista, ennakkoluuloista, [stereotyyppioista](#)
- Filosofian oppitunnilla ajatuskoe oikeudenmukaisesta yhteiskunnasta

Mitä käytännössä kokeiltiin? 2/9

Opetussisällöt

- Kunnioittava keskustelu -harjoitus lukion terveystiedon seksuaalioikeudet-tunnilla.
- Tasa-arvotunti TUVVA-opiskelijoille Minna Canth –teemalla.
- Keskustelua sukupuolinormeista ja opettajan lukukirjana sukupuolinormeja purkava kirja.
- [Valokuvanäyttely koululla Planin näyttelyä hyödyntäen.](#)
- Stereotyyppien kartoittaminen ekaluokkalaisilta ammatteihin liittyvien kuvien avulla.
- Valokuvaustehtävä sukupuolinormeista

Mitä käytännössä kokeiltiin? 3/9

Opettajien ja koko oppilaitoksen henkilöstön herättelyä ja koulutuksia

- Etuoikeuskävely oppilaan näkökulmasta käsin esimerkiksi vähemmistöihin kuuluvien nuorten kokemuksiin eläytyen.
- Yhteinen koulutushetki rastityöskentelynä, mm. etuoikeuskävely, normisuunnistus ja muiden rastien purkupiste, jossa kirjataan mieleen tulleet kehittämiss ehdotukset ja jo toimivat asiat.
- Opettajienkokouksessa tehtävä kysely, joka lisää henkilöstön tietoisuutta syrjinnästä ja lisää keskustelua aiheesta.

Mitä käytännössä kokeiltiin? 4/9

Opettajien ja koko oppilaitoksen henkilöstön herättelyä ja koulutuksia

- Yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä –tilaisuus opettajille + myös huoltajille ja oppilaille; perusteet ta- ja yv-työlle, ta-kyselyn tulosten esittely, yv-kävely sekä turv. tilan periaatteiden laadinta eri luokka-asteille sekä opettajainhuoneeseen.
- Yhdenvertaisuuskahvila, jossa tutustutaan rennossa hengessä koulun yv- ja ta-suunnitelmaan, pohditaan opettajainhuonetta ja luokkia turvallisina tiloina ja luodaan konkreettisia tavoitteita ja toimenpiteitä yv:n ja ta:n edistämiseksi.
- Veso-työpaja kunnan lukiokoulutuksen opettajille, teemana moninaisuus eri näkökulmista (koulutus, sosioekonominen tausta ja ylisukupolvisuus, mielipide syrjäntäperusteena, sukupuolten tasa-arvo, kulttuurien moninaisuus ja kielitietoisuus sekä stereotyyppit ja oletukset). Opiskelijoille teetetyn ta- ja yv-kyselyn tulokset, ajankohtainen tutkimustieto, keskustelua.

Mitä käytännössä kokeiltiin? 5/9

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmien tekemistä ja kehittämistä

- Suunnitelman päivittäminen oppilaita ja henkilökuntaa osallistaen, mm. koko kyselyt, kuulemistilaisuudet, toiminnalliset työpajat, opettajien koulutukset.
- Keskustelua alustuksen pohjalta yhdenvertaisuuden käsitteestä ja siitä, miten opettajat ymmärtävät sen ja lisäksi yv- ja ta-kyselyn tulosten läpikäyntiä; työskentelyn pohjalta suunnitelman päivittäminen.
- Yv:n ja ta:n toteutumisen arviointi oppilaiden kanssa suunnitelman teemoja läpikäymällä ja toimenpiteiden pohdinta toteutumattomien tavoitteiden eteenpäin saamiseksi.

Mitä käytännössä kokeiltiin? 6/9

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmien tekemistä ja kehittämistä

- Suunnitelman päivityksen aloittaminen oppilaiden gallery walk -menetelmällä tehdyllä kuulemisella: oppilaat kirjaavat ajatuksiaan ja kommentoivat toistensa ajatuksia julisteisiin, joiden teemat on poimittu yv- ja ta-kyselyssä esiin nousseista asioista; kehittämisideat kirjataan mukaan suunnitelmaan.
- Suunnitelmasta, sen tavoitteista ja toimenpiteistä viestiminen selkeästi oppilaille ja henkilöstölle, jotta suunnitelman paikka arkisena yv:n ja ta:n edistämisen työvälineenä vahvistuu oppilaitoksessa.

Mitä käytännössä kokeiltiin? 7/9

Viestintää ja yhteisiä periaatteita yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotemoista

- Lukion opiskelijoille suunnatun Instagram-tilin perustaminen: ta- ja yv-asioiden tiedottamista helposti lähestyttävällä tavalla, toimii myös matalan kynnyksen yhteydenottokanavana, jossa voi ilmoittaa häirinnästä yms. ja saada tukea turvalliselta aikuiselta.
- Turvallisemman tilan periaatteisiin perehtyminen oppilaiden ja henkilöstön kanssa sekä periaatteiden ottaminen käyttöön niin oppitunneilla kaikissa luokissa, oppilaskunnan toiminnassa, välitunneilla kuin henkilöstönkin tilaisuuksissa; periaatteista viestiminen kaikissa luokkatiloissa kivoilla julisteilla.

Koko koulun herättelyä ja toimintaa turvallisemmissa tiloissa

- Turvallisemman tilan kahvilan perustaminen kouluun.

<https://youtu.be/D2ihWqQxuIA>

Mitä käytännössä kokeiltiin? 8/9

Koko koulun herättelyä ja toimintaa turvallisemmissa tiloissa

- Tarinamuotoinen alakoulun päivänavaus, jossa sukupuoliroolit on käännetty päinvastoin kuin alkuperäisessä tarinassa (esim. Tuhkimo). Päivänavauksen jälkeen keskustelua sukupuolirooleista.
- [Teflon-testin](#) tekeminen (linkissä yksi versio testistä)
- Turvallisen tilan välituntitoimintaa pitkällä välitunnilla: rauhallinen, hiljainen ja turvallinen tila, jossa voi tehdä jotain itsekseen tai pienellä porukalla esim. palapeliä, helppoja askarteluja tai yhteisöllistä taideteosta.

Tasa-arvokävely lattialle liimattuja väittämälappuja pitkin

https://youtu.be/oSUoEMv_JdM

Mitä käytännössä kokeiltiin? 9/9

Oman työotteen reflektointia

- Oppilaiden kanssa käytävien ohjauskeskustelujen tietoinen muuttaminen siten, että niissä huomioidaan sukupuolisensitiivisyys ja antirasistinen näkökulma, esim. annetaan mahdollisuus ja tila syrjintäkokemuksista kertomiselle
- Keskustelua sukupuoli-identiteeteistä opiskelijoiden kanssa ja tämän pohjalta aikuisille/ammattilaisille ns. käyttöohje, mitä hyvä huomioida

Vähemmistöön kuuluvien opiskelijoiden tukeminen ja osallistaminen

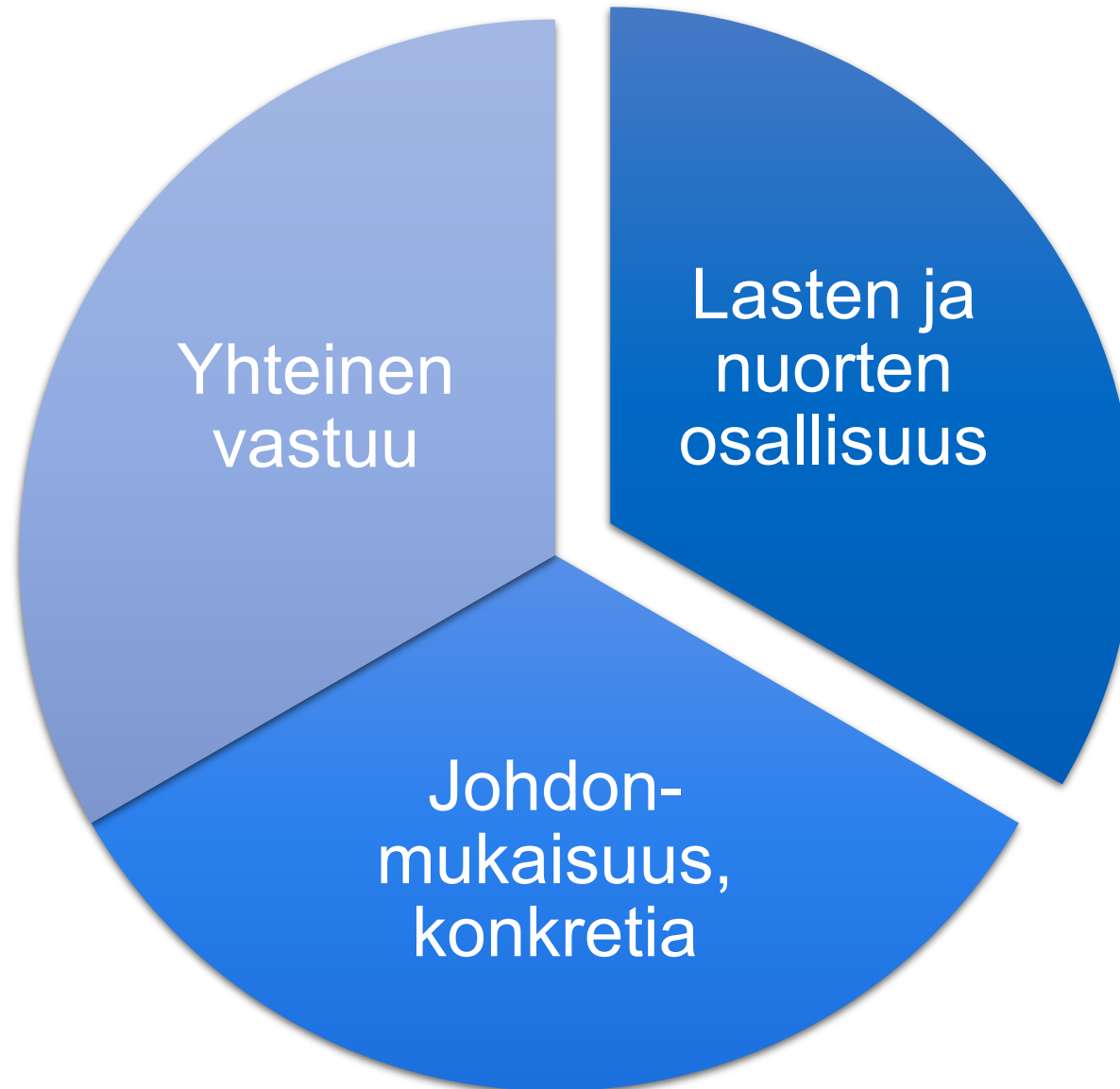
- Suomeen muuttaneille ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoille tietoa vaikuttamismahdollisuuksista oppilaitoksen sisällä (esim. opiskelijakunta- ja tutortoiminta, hyvinvointiryhmä, tapahtumien järjestäminen)
- Tutortoiminnan käynnistäminen Suomeen muuttaneille opiskelijoille: selkeäkielinen koulutus ja tutortapaamiset; tavoitteena saada lopulta kaikki mukaan samaan kaikille opiskelijoille suunnattuun tutorkoulutukseen

Tavoitteena toimintakulttuurin muutos

- Tunnistammeko yhteisössä vallitsevat normit? Mitä pidetään yleisesti hyväksyttynä tai normaalina?
- Tunnistammeko rakenteet, jotka voivat aiheuttaa syrjintää, myös tiedostamatta?
- Mitä tapahtuu, jos opiskelija poikkeaa normista? Entä jos työkaveri poikkeaa normista?
- Onko kaikilla yhteinen ymmärrys syrjinnästä ja rasismista ja siitä, miten niihin puututaan? Onko puuttuminen johdonmukaista?
- Onko oppilaitoksen henkilöstö omaksunut normikriittisyyden/-tietoisuuden peruslähtökohdaksi? Ovatko aikuiset tehneet itsereflektiota suhteessa omiin etuoikeuksiinsa ja valta-asetelmiin?
- Olemmeko yhdessä luoneet arkeen ja opetustilanteisiin käytäntöjä, joissa oppijoiden moninaisuus tunnustetaan, tunnustetaan ja huomioidaan neutraalina ja/tai positiivisena asiana?

Toimintakulttuurin muuttaminen?

Vaihdetaan ajatuksia ja kokemuksia!

Jutellaan taas ryhmissä n. 20 min. Kirjatkaa olennaisimmat ajatukset Padletiin. Mitä ajatuksia heräsi konkreettisista keinoista edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa?

- Mitä onnistumisia teillä itsellänne on ollut? Tai haasteita?
- Pohtikaa erityisesti toimintakulttuurin muuttamisen näkökulmasta!

Jaetaan ryhmäkeskustelun jälkeen olennaisimmat yhdessä.

Loppujäähdyttely

**Lopulta muutos lähtee
siitä, että ihminen
haluaa muuttua, oppia
uutta ja katsoa
maailmaa
avarammin.**

Niilo Sämpi, 14 v.

Vaali motivaatiota!

- Kuuntele, opi muilta, tee itsereflektiota
- Etsi liittolaisia
- Kannusta nuoria toimimaan itse, monilla on siihen paloa ja hyviä ideoita!

Hyödyllisiä linkkejä 1/2

Oppimateriaalivinkkejä, teemoina yhdenvertaisuus ja antirasismi

- Planin [Vaikuta yhdenvertaisuuteen -oppimateriaali](#) (2024) yläkouluun ja 2. asteelle, nuorille suunnatut osiot selkokielistä
- Rauhankasvatusinstituutin Maailmankoulun [videovinkit syrjinnän- ja rasisminvastaisuuteen](#) (ja moneen muuhun tärkeään teemaan!) opetuksen tueksi
- Maailmankoulun virtuaaliset matkalaukut alakouluun, yläkouluun ja 2. asteelle: [Moninainen Suomi](#). Valmiita tuntisuunnitelmia harjoituksineen ja materiaaleineen.
- Yhteiset Lapsemme, ala- ja yläkoululaisille ja 2. asteelle [aineistoa opetukseen](#), teemoina yhdenvertaisuus, ennakkoluulot ja rasismi
- Punainen Risti, [oppimateriaalia yhdenvertaisuudesta](#) (mm. kaksi prosessidraamatyöpajaa, rasisminvastaisen viikon aamunavauksia, yhdenvertaisuusvisat, Kiehumispiste-dokumenttiin liittyviä harjoituksia)
- [Fingon Globaalikasvatus-sivun vinkit](#), rasisminvastaista materiaalia nuorille

Hyödyllisiä linkkejä 2/2

Luku- ja katseluvinkit ammattilaisille:

- OM 2023. [Kukaan ei synny vihaamaan. Nuorten dialogit rasismista ja syrjinnästä.](#) Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2023:34
- OPH 2024. [Maahanmuuttotaustaiset ammatillisessa koulutuksessa - tilannekuva.](#) Raportit ja selvitykset 2024:3
- Spotlight-dokumentti YLEltä: [Maahanmuuttajaoppilaiden karu koulutie | Spotlight | Yle Areena](#)
- THL:n Mielenterveyttä maahanmuuttoon -videoita, jossa nuoret maahanmuuttaneet äänessä: https://youtu.be/9pAXFDbtM_Y, <https://youtu.be/6sedYSZCC54> ja <https://www.youtube.com/watch?v=ab5MhVWVYwl&t=48s>
- Eid & Hubara (toim.) 2022. Third culture kids, saatavana kirjastoista
- Rissanen 2024. Kohti yhdenvertaista koulua. Johdatus kulttuurienväliseen kasvatukseen ja muovautuvuuden pedagogiikkaan, saatavana kirjastoista.

Bonusvinkki itsereflektioon:

- Rauhankasvatusinstituutin kehittämä [Oma oppimispäiväkirjani -tehtäväkirja](#) tarjoaa vinkkejä eri tiedonlähteistä, haastaa itsetutkiskeluun ja ajatteluun. Saatavilla myös englanniksi ja ruotsiksi.

Tasa-arvoon ja yv-/ta-suunnitteluun liittyvät linkit

- Niilo Sämpin blogiteksti: <https://plan.fi/blogi/poikien-pitaa-osallistua-enemman-tasa-arvon-edistamiseen/>
- Kimpisen koulun tasa-arvokävelyn väittämät:
- [Tasa-arvon tekijät -peli](#) (Plan Suomi). Oppimispeli, joka havainnollistaa tasa-arvoon liittyviä haasteita ja ratkaisuja nuorten näkökulmasta. Tilattavissa maksutta!
- [Opas seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi kouluissa ja oppilaitoksissa](#) (OPH 2018)
- [Tasa-arvokompassit eri kouluasteille. Työkalu tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöhön oppilaitoksissa](#) (Rauhankasvatusinstituutti 2020)
- [Meidän amiksesta kaikkien amis! Opas ammatillisten oppilaitosten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanteen kartoittamiseen](#) (Ekvalita 2021)
- Sosiaalisesti kestävä amis –hankkeen tuloksia, mitä tehtiin: <https://www.thinglink.com/card/1687474062399374307>

Kiitos!

Mari Lauuvaara, globaalikasvatuksen suunnittelija
mari.lauuvaara@plan-international.org